

Cicle Matjà

OBJECTIUS

1. Conèixer les dates històriques, els personatges més importants de l'època, la piràmide social i la seva manera de viure.
2. Identificar les parts d'un castell d'aquella època.
3. Reconèixer els dos estils arquitectònics de l'Edat Mitjana: romànic i gòtic.
4. Aprendre les normes del joc de l'escac i la seva relació amb l'època.
5. Endinsar-se en el món de la fantasia visionant una pel·lícula ambientada en l'Edat Mitjana: la llegenda de Sant Jordi i Robin Hood (de la col·lecció de Les tres bessones).
6. Elaborar una narració d'aventures amb personatges treballats durant la setmana cultural, aplicant els coneixements adquirits en altres àrees (llengua, medi social...).
7. Ambientar les aules com si fossin parts d'un castell per relacionar les formes de viure d'abans i d'ara.
8. Treballar vocabulari relacionat amb l'ambientació de la classe: eines, estris, materials,...

CONTINGUTS

PROCEDIMENTS

1. Construcció d'una maqueta.
2. Representació d'una partida d'escacs vivent
3. Redacció d'una narració o llegenda.
4. Visita al castell de Miravet.
5. Elaboració d'un vitrall gòtic.
6. Ambientació de les aules:
7. Treballs relacionats amb aquesta ambientació: murals, maquetes, retallables d'eines, llistes de vocabulari...

CONCEPTES

1. Dades històriques.
2. Personatges de l'època i piràmide social.
3. El castell i les seves parts.
4. Les llegendes.
5. Els escacs.
6. Vocabulari.
7. Parts d'una narració: plantejament, nus i desenllaç.

ACTITUDS

1. Tenir una actitud de respecte per la cultura i el folklore de temps passats.
2. Respecte per la manera de viure, costums i tradicions d'altres èpoques.
3. Actitud de col·laboració, treball en grup, participació.
4. Gust per aprendre coneixements nous referents a altres èpoques històriques.

ACTIVITATS

- Construcció de la maqueta d'un castell.
- Representació d'una partida d'escacs vivent al pati i jugar a l'escac per parelles.
- Redacció d'una narració o llegenda amb el previ plantejament de les parts d'una narració: plantejament, nus i desenllaç.
- Visita al castell de Miravet amb l'explicació de cada part amb el guia.
- Elaboració d'un vitrall gòtic amb cartolines i paper de cel·lofana.
- Ambientació de les aules amb estris i eines, fotos:
  - o 3r. Cuina i rebost.
  - o 4t. Escola i sala de cosir.
- Treballs relacionats amb aquesta ambientació: murals, maquetes, retallables d'eines, llistes de vocabulari...

COM ES VESTIEN A L'EDAT MITJANA?

La moda era molt important durant l' Edat Mitjana, però també marcava la diferència entre les classes socials.

Els nobles, els senyors, els reis, podien fer-se vestits luxosos, amb robes cares i guarnits amb joies i cadenes d'or i brillants. En canvi, els pagesos i la gent del poble, no podien comprar-se robes boniques i sovint, el seu vestit, durava uns quants anys.

Els teixits

La majoria de la gent es confeccionava ella mateixa els teixits i es feia els vestits. Els rics, com no hi havia botigues, pagaven als sastres per a què els hi fessin els seus .

La **llana** era el teixit més utilitzat. Estava feta de pel de cabra o d' ovella. La que tenia el pèl més fi, la feien servir els senyors i els nobles, la que era de pitjor qualitat i més aspra, la feien servir els més humils.

Tots portaven la roba interior feta de lli, perquè era més agradable(leotards ,mitges, calces i calçons).

Durant els anys, es van anar adoptant altres tipus de teixits, que s' anaven important d'altres països: la **seda** i el **cotó** es porta de Damasc, l' **organdí** d' Urgendj , la **muselina** de Mosul (quasi tots a l' Orient).

El color més utilitzat era el blanc i ,poc a poc, aprenent la tècnica de la tintura, se n'utilitzaren d' altres, que a més a més tenien un significat especial: així, el blau, significava que estaves enamorat, el groc representava estar enfadat, el gris, tristor...

Per fabricar les sabates s' utilitzava el cuir, que és la pell d' alguns animals treballada. Els curtidors utilitzaven ganivets com aquest per tallar-lo.

Com s'obtenia el fil de la llana dels animals?

Les ovelles s'esquilaven utilitzant unes grans tisores.

La llana es rentava després d'haver estat esquilada i posteriorment, es cardava amb unes pintes de pues metàl·liques per desenredar les fibres i que així quedessin totes paral·leles. El floc que en resultava s'anava torcent fins que quedava només un fil, amb el qual es teixia.

Aquesta feina la feien els **paraires**, que eren les persones que compraven la llana i se n'encarregaven de cardar-la i deixar-la apunt per filar-la.

A totes les dones i nenes se'ls ensenyava a filar. Això es podia fer amb la **filosa** o el **fus**.

Una vegada estava la troça formada es podia tenyir, submergeint-la en un cubell ple de tint, elaborat amb aigua calenta i arrels de plantes.

Els vestits

Durant l' Edat Mitjana es van portar vestits d'estils molt diferents. Els pobres necessitaven abrigar-se força i treballar còmodament, així que les seves robes eren senzilles. En canvi, l'estil de la vestimenta dels rics va anar variant al llarg dels segles i cada vegada eren més complicats i menys pràctics.

1. Els senyors.

Els homes portaven calçons i calces (pantalons curts i mitges). En el s. XII les calces arribaven a l'alçada de mitja cuixa, per davall dels calçons curts i encara es vestien amb túniques. Al seu damunt, portaven una .estola.

Més tard, la roba va ser més llarga i es va substituir la túnica per una mena de capa anomenada **garnatxa**.

Era ampli, llarg i amb una gran caiguda. Es cobrien el cap amb tota mena de boines, gorres i barrets.

En el s. XIV, els vestits es van escurçar i es van estrènyer, amb un aspecte més ajustat, com si fos una casaca.

s. XIII

s. XIV

s. XV

2. Les senyores.

Les dones també van adoptar el **brial** com a peça principal de la seva vestimenta. Eren vestits entallats a

la cintura i de mànigues amples. Les faldilles eren llargues fins als peus, potser per protegir-se del fred. Davall portaven una altra faldilla, més fina, que es veia quan les dames s'aixecaven la part del davant del vestit. Una altra peça que van fer servir va ser la **túnica**, que era com un vestit sense mànigues, i a vegades tenia obertures laterals per poder caminar millor. Davall portaven una camisa i de vegades, es posaven al damunt un davantal.

Durant el s. XII i XIII, els vestits eren ajustats a la cintura i les faldilles i les mànigues amples. A partir del s. XIV i sobretot al s. XV, es van anar complicant cada vegada més.

Una nova invenció d'aquesta època, va ser la **cotilla**, que realçava més la figura femenina.

Al cap, per ocultar el cabell, també portaven una **toca** o bé un mocador. Aquest element també es va modificant amb els segles i cap al final de l'Edat Mitjana, es converteix en una mena de cucurutxo anomenat **hennin**.

s. XII

s. XIII

s. XIV

s. XV

Les toques tenien formes diverses: de papallona, en forma de banyes d' animals o de cucurutxo.

3. Els camperols

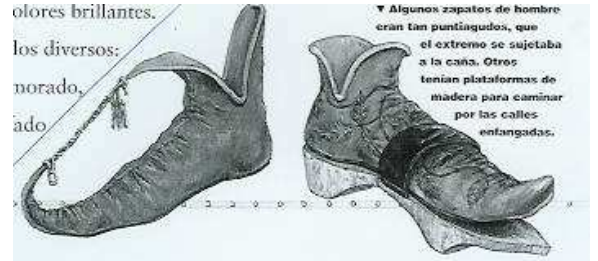
Els pagesos no podien comprar-se vestits bonics.

Portaven casaques i túniques senzilles, mitges de llana capes i barrets de palla o caputxes. Les mitges, de vegades es podien baixar fins al genoll, quan feia calor. Aquestes robes solien durar uns quants anys.

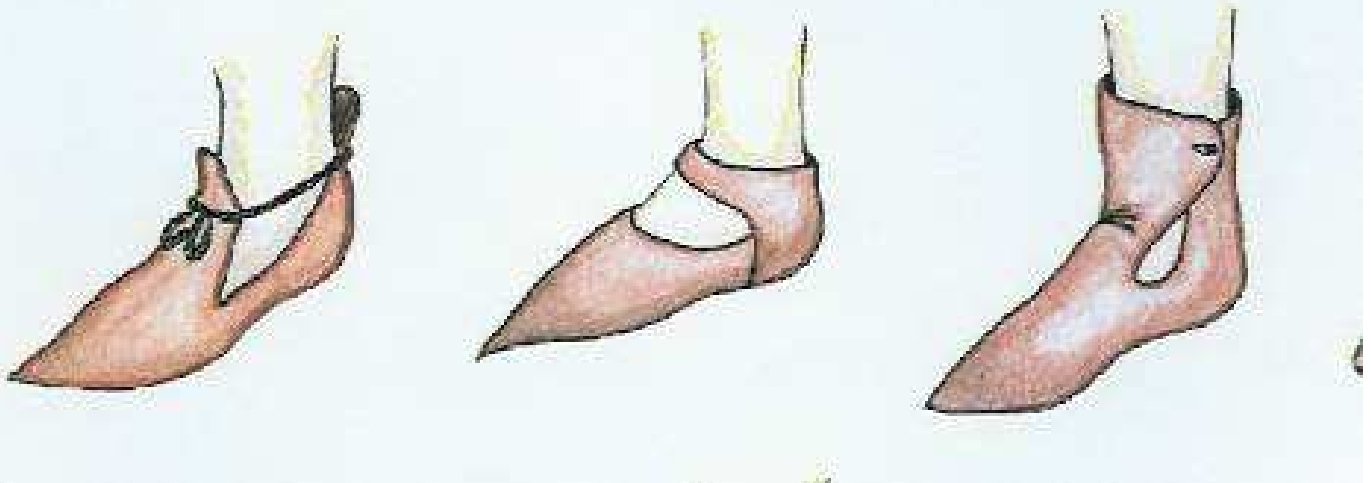

colores brillantes.

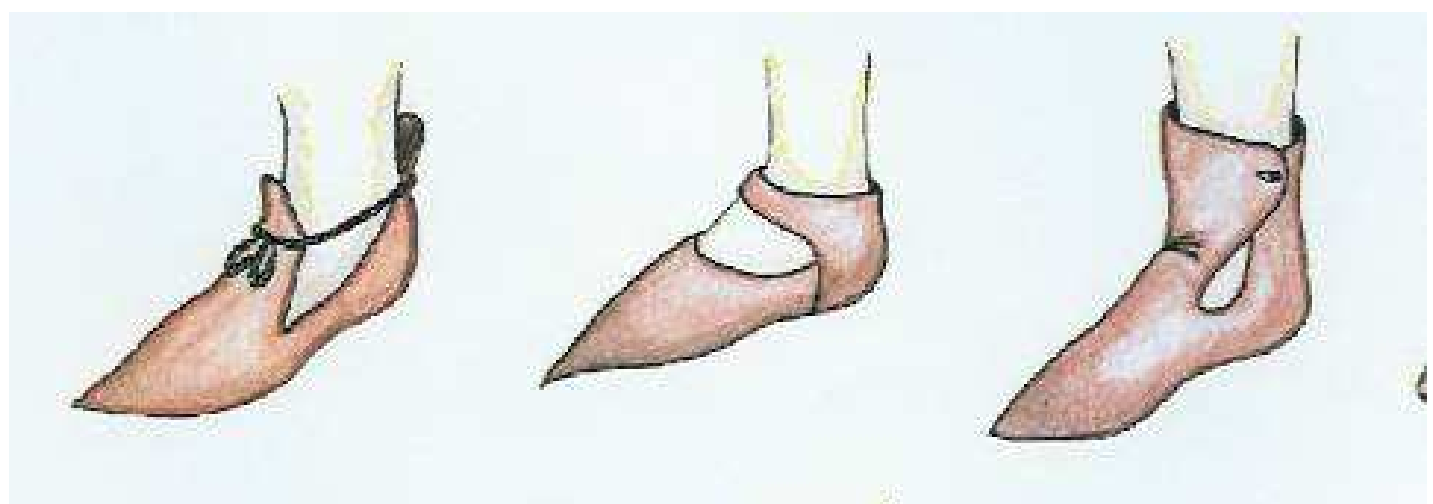
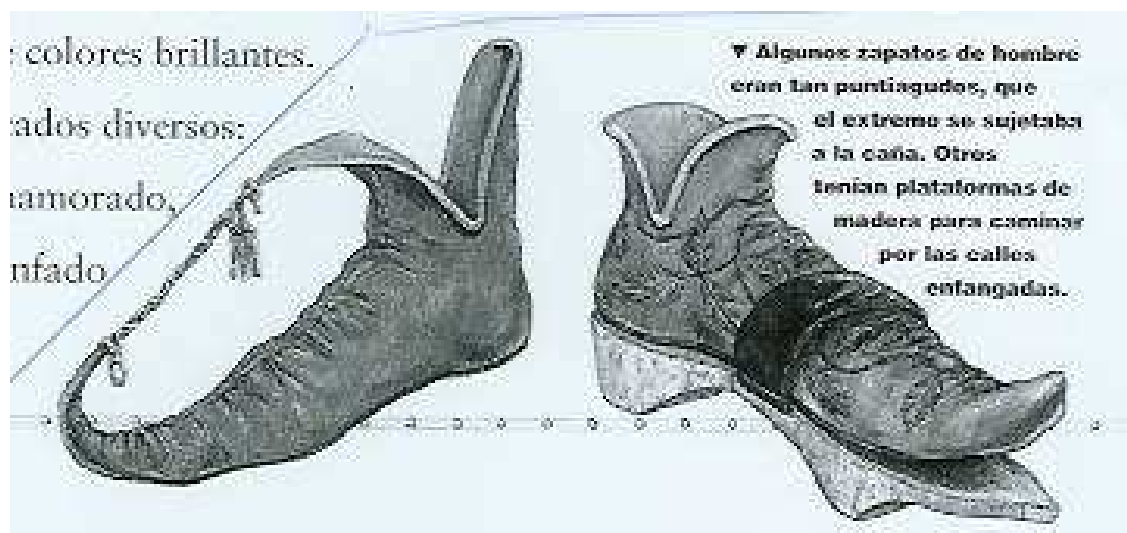
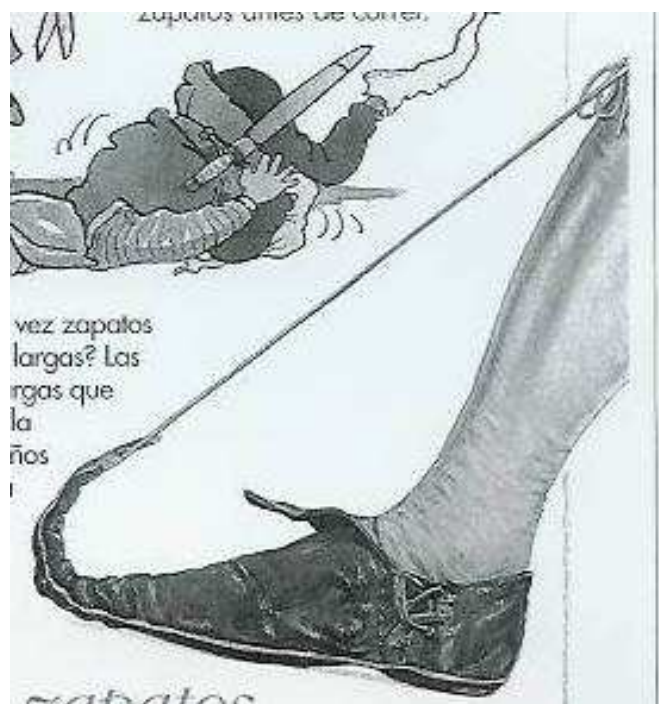
los diversos:
morado,
ado

Algunos zapatos de hombre eran tan puntiagudos, que el extremo se sujetaba a la cana. Otros tenían plataformas de madera para caminar por las calles empedradas.

OPA DE TRABAJO

El trabajo condicionaba el tipo de ropa que se llevaba. Para unos obreros como estos albañiles era importante llevar prendas de vestir muy prácticas. Ponían una túnica que llegaba hasta el muslo sobre un par de calzas o linas. Las calzas podían enrollarse hacia abajo cuando hacía calor, como puedes ver aquí. No tenían ropas especiales para ponerse cuando realizaban trabajos peligrosos. Sus ropas estaban hechas de tejido basto de lana. Sólo los caballeros y los nobles podían permitirse llevar prendas de seda o terciopelo.

Tocados

Escacs

Els **escacs** són un **joc de taula** en què s'enfronten dos **jugadors**. Simula una batalla entre dos exèrcits, representats per les **peces** d'un i altre **jugador**, en un camp de batalla, el **tauler d'escacs** o **escaquer**. Cada jugador és l'estrateg que dirigeix el combat amb l'objectiu de guanyar la **partida**. És especialment popular per la seva complexitat, els diversos nivells de qualitat de joc (que va des del que tenen els nens petits fins als anomenats **grans mestres**), així com la multiplicitat de combinacions possibles. Hom ha calculat que el nombre de partides diferents que es podrien arribar a fer és un nombre del mateix ordre que el de partícules elementals que formen l'univers

història

Té més de mil anys d'història. Corren moltes llegendes al voltant de l'origen dels escacs i diferents països se'n atribueixen la procedència. Els escacs constitueixen una evolució del joc de tauler àrab anomenat **xatranj**, que alhora es creu que prové del **xaturanga**, inventat a l'**Índia** el **segle VI**, fent servir el mateix tauler de 64 caselles d'un altre joc, l' *aixtapada*.

Va ser durant els anys 800 i 900 dC. quan l'escacs es va conèixer a Europa. Primer va arribar a Espanya, amb la conquesta dels àrabs i després va arribar als altres països del continent gràcies a les rutes comercials.. També se sap que els víkings hi jugaven, ja que es va trobar un tauler d'escacs en una tomba .

A Europa, durant l'Edat Mitjana els països que van jugar més a l'escacs van ser Espanya i Itàlia. Es jugava amb el reglament àrab, segons el qual, la reina i l'alfil eren peces que solament podien avançar les caselles d'una amb una.

Durant els segles XVI i XVII es van escriure i publicar el reglament que ara coneixem, on la reina es converteix en la peça més poderosa i es pot moure per tot el tauler i en qualsevol direcció. També es va permetre als peons avançar dues caselles a la sortida i es va inventar la jugada de l' enroc.

Els italians es van convertir en els millors jugadors del món, fins que al s. XVIII van ser desplaçats pels francesos i els anglesos. L' escacs era el joc predilecte dels nobles i de l' aristocràcia, però també va passar als cafès i a les universitats. El nivell de joc va millorar molt i es van començar a jugar partides internacionals.

Sobre l' origen del joc hi ha escrites moltes llegendes, però la més popular i coneguda és aquesta:

" Fa molts segles, en un país d' orient, vivia un rei que havia perdut el seu fill en una batalla. A causa d' aquesta tragèdia s'havia tancat en el seu castell i no parlava amb ningú. Un dels seus ministres va cridar a tots els científics i filòsofs del regne per a què busquessin una solució a la tristesa dels seu rei. Un d' ells va inventar el joc de l' escacs.

Aquest, per agrair-li l'invent, li va dir que demanés algun obsequi. Ell li va demanar com a recompensa un gra de blat per la primera casella, dos per la segona, quatre per la tercera, vuit per la quarta, i així successivament fins a cobrir amb aquesta **progressió geomètrica** les 64 que formen el tauler (en altres versions els grans eren d'arròs). La resposta del sobirà va ser que trobava que es conformava amb ben poca cosa: "Podent tenir un regal de valor, et conformes amb un cabàs de blat?". I va donar ordre al seu administrador que li donés el que havia demanat. Una vegada fets els comptes, va resultar que el nombre de grans és tan elevat que amb els

graners de tot l'imperi no hi havia prou blat per pagar la recompensa (de fet, es necessitaria la producció mundial actual de blat d'una dotzena d'anys)."

Els estris per a jugar a escacs

L'escaquer

L'escaquer o **tauler d'escacs** és un quadrat subdividit en 64 **caselles** o **escacs** iguals, també quadrats, alternativament de color clar i de color fosc, de tal manera que els costats d'una casella d'un color toquen les caselles del color oposat, i els vèrtexs toquen els de caselles del mateix color. Els dos jugadors se situen de cara a cara amb l'escaquer enmig, col·locat de manera que cada jugador té una casella blanca al racó de la seva dreta tocant al seu costat.

Les peces

Cadascun dels dos jugadors disposa de 16 peces. Per diferenciar-les, les d'un dels jugadors són de color clar i se les anomena *les blanques* i les de l'altre són de color fosc, i s'anomenen *les negres*. Les peces són de 6 menes diferents: cada jugador té vuit *peons*, dues *torres*, dos *cavalls*, dos *alfils*, una *reina* i un *rei*.

- El **peó** simbolitza un soldat d'infanteria: el mot significa "(soldat) que va a peu". És la peça de menys valor i és una figura que representa una persona estilitzada, de mida petit.

- La **torre** simbolitza una fortificació, tot i que més probablement devia referir-se a un castellet mòbil dels que es feien servir per assaltar les muralles o al que antigament s'anomenava una "roca": un carro de guerra. De fet, aquests mots provenen de l'àrab "*roc*", que significa "carro". La peça és una figura que representa una torre emmerletada.
- El **cavall** simbolitza l'arma de cavalleria i la peça és una figura que representa el coll i el cap d'un cavall.
- L'**alfil** simbolitza un oficial de l'exèrcit o un funcionari mitjà, per això en algunes llengües se l'anomena *el bisbe*. Originàriament era un elefant; de fet el nom català prové de l'àrab "*al fil*", "l'elefant". La peça és una figura que representa una persona estilitzada, de mida mitjana, sovint amb mitra o amb elm.
- La **reina** simbolitza el primer ministre o un alt funcionari, per això se l'anomena l'*emir* al món àrab, convertida en l'esposa del rei a casa nostra. També se l'anomena la *dama* o la *pepa*. La peça és una figura que representa una persona estilitzada, de mida gran, sovint amb diadema.
- El **rei** simbolitza el cap de l'exèrcit, és a dir, el mateix jugador. La peça és una figura que representa una persona estilitzada, de mida gran, sovint amb turbant o una corona que culmina amb una creu.